

Wijzigingen in antibioticabeleid:

De gevolgen voor de pluimvee

De actuele discussie rondom antibioticaresistentie bij ziektekiemen van de mens richt zich ook op het antibioticumgebruik in de veehouderij. Om de volksgezondheid te beschermen is onlangs een nieuw 'formularium' ontwikkeld; een lijst van geneesmiddelen die gebruikt kunnen worden bij bepaalde bacteriële infecties, met strikte indicaties voor het inzetten van antibiotica. Wat ging hieraan vooraf en wat zijn de gevolgen voor de pluimveehouderij?

Het eerste antibioticum werd nog geen honderd jaar geleden ontdekt. De Duitse arts Ehrlich toonde toen de bacteriedodende werking aan van *salversan*. Het duurde tot de jaren '30 van de vorige eeuw voordat antibiotica in de humane gezondheidszorg werden toegepast. In de jaren '50 volgde de veehouderij; antibiotica werden ingezet om bacteriële infecties te behandelen en te voorkomen. Sommige producten, al dan niet

in lage dosering, bleken zelfs de groei van de dieren te stimuleren en zo kwamen de groeibevorderaars op de markt. Antibiotica werden toegepast om het financiële rendement te verhogen en daar was in die tijd niets mis mee. Iedereen was enthousiast over de mogelijkheden om zowel bij mens als dier ziekten effectief te kunnen bestrijden en uitbraken te voorkomen. Er kwamen steeds nieuwe en effectievere antibiotica beschikbaar.

Hoe ontstond de discussie?

In de loop der tijd vielen er wel eens antibiotica af, omdat die mogelijk ziekteverwekkende bijwerkingen hadden. Zo werd in 1990 het gebruik van chlooramfenicol in voedselproducerende landbouwhuisdieren verboden, met als belangrijkste redenen de genotoxische (DNA-beschadigende) werking en het ontbreken van een veilige drempeldosis. Ook furaltadone verdween daarom van de markt.

houderij

Maar er waren nog voldoende alternatieven die mogelijk nog effectiever waren ook. De nieuwe generaties quinolonen werden ontwikkeld; wel duur maar erg effectief.

De discussie beperkte zich destijds vooral tot het effectief gebruik van antibiotica. De vraag was niet *of* antibiotica moesten worden toegepast maar *wanneer* ze moesten worden ingezet. Bovendien konden de middelen het welzijn van de dieren verbeteren. Wel ontstond er enige druk tot verminderd gebruik van antibacteriële groeibevorderaars. Sommige van deze middelen zouden de gevoeligheid van voor de mens kwaadaardige bacteriën negatief beïnvloeden. Hoewel sluitend wetenschappelijk bewijs ontbrak, werd in 1996 de eerste groeibevorderaar verboden. In 2006 werd een algemeen verbod voor het gebruik van antibacteriële voerbepaarders van kracht in Europa. Dit was wél het begin van een verdere discussie over verantwoord antibioticumgebruik in de veehouderij.

Maatschappelijk aanvaardbaar

De Wereldgezondheidsorganisatie houdt rekening met bacterie-uitbraken bij de mens die nauw samenhangen met onze wijze van veehouderij en de extreme veedichtheden in relatie tot onverantwoord medicijngebruik. Het is duidelijk dat het gebruik van antibiotica als groeibevorderaar, maar ook om ziekten te voorkomen, maatschappelijk niet meer aanvaardbaar gevonden wordt. De discussie heeft zich verhard en hoewel de resistentieontwikkeling van humane ziektekiemen niet volledig op het bordje van de veehouderij ligt, zal de sector toch stappen moeten ondernemen om deze resistentieproblemen te verminderen. Veel meer dan vroeger zullen producenten van voedingsmiddelen en hun adviseurs rekenschap moeten afleggen aan de maatschappij.

Werkgebied van de practicus

De keuze voor het inzetten van een antibioticum is en blijft het werkgebied van de practicus. Het stellen van een juiste diagnose is daarbij onontbeerlijk. De aard en ernst van de aandoening bepalen immers mede de keuze van het antibioticum. Ook wordt er gekeken naar de effectiviteit en eigenschappen van het middel en de klinische ervaring van veehouder en dierenarts. Daarnaast is het noodzakelijk rekening te houden met de kans op het ontstaan en de verspreiding van resistentie. Hierop worden we als pluimveesector aangesproken en we zullen een bijdrage moeten leveren om het gebruik te verantwoorden.

En dan is het nog de vraag of dit voldoende is om de resistentieproblematiek binnen korte tijd positief te beïnvloeden.

Formularium pluimvee

Als ondersteuning voor de keuze van het middel dat de practicus adviseert, heeft de beroepsgroep van dierenartsen een nieuw 'formularium pluimvee' ontwikkeld (zie wvab.knmvd.nl), dat door de ministeries van VWS en EL&I is goedgekeurd als vertaling van het Gezondheidsraadadvies. Dit is een lijst van geneesmiddelen die ingezet kunnen worden bij bepaalde bacteriële infecties. Een commissie, bestaande uit specialisten uit de pluimveehouderij en een antibiotica-specialist, hebben indicaties voor antibioticumgebruik opgesteld. Deze commissie heeft rekening moeten houden met de maatschappelijke en wetenschappelijke inzichten die door de Gezondheidsraad, een onafhankelijk wetenschappelijk adviesorgaan, zijn opgesteld. Bij elke indicatie zijn de beschikbare antibiotica ingedeeld in eerste, tweede en derde keus middelen (zie tabel). In principe moet altijd een eerste keus middel gekozen worden. Onder bepaalde voorwaarden ('nee, tenzij...') mag men overstappen op een tweede of derde keus middel.

In het kader van de IKB-verordening zijn pluimveehouders verplicht met een dierenarts te werken die zich conformeert aan het formularium.

Indeling	Kenmerken van de antibiotica
Eerste keuze	Werkzaam tegen de indicatie, zonder specifiek resistentie-effect. Geen directe invloed op het voorkomen van extended spectrum bèta-lactamases (ESBL)-/AmpC-producerende organismen.
Tweede keuze	Nee, tenzij. Alleen op basis van gevoeligheid van de verwekker, bijvoorbeeld naar aanleiding van de bedrijfshistorie inzake het voorkomen van resistentie in dierpathogenen, bacteriologisch onderzoek (inclusief gevoeligheidstest), etc. De keuze moet ondersteund worden door aanvullend onderzoek.
Derde keuze	Kritisch belang voor de humane gezondheidszorg. Nee, tenzij: alleen voor individuele dieren als op basis van bacteriologisch onderzoek (inclusief gevoeligheidstest) is aangetoond dat er geen alternatieven zijn.